

PROGRAM C

Ciljevi:

Proširiti i produbiti znanja iz psihologije kao temeljne znanosti svih društvenih znanosti i time im olakšati praćenje i razumijevanje povijesti sociologije književnosti i filozofije. Pomoći im pri odabiru studija i budućega zvanja, jer se većina učenika kroz izbornu nastavu usmjerava na studij. Olakšati im odrastanje i formiranje osobnosti budućega intelektualca, koji će djelovati u novima i vrlo složenima društvenim, gospodarskim i psihološkim uvjetima. Odgovoriti im na mnoga pitanja, koja ih zanimaju o vremenu u kojemu žive, a u kojemu su izbila na površinu ponašanja, ideje i ličnosti nevideni na ovim prostorima. Pomoći im u razumijevanju sebe i drugih ljudi da lakše rješavaju probleme u životu i na radnome mjestu, izbjegavaju nepotrebne konflikte i tako svoj i život svoje okoline učine boljim i snošljivijim.

Držimo da će im se na takva pitanja najbolje odgovoriti, ako upoznaju ono područje, koje se u psihologiji definira kao ličnost. Time će biti zadovoljena njihova znatiželja o normalnom i abnormalnom u čovjeka, o uzrocima svih šarolikosti svih osobina, o mogućima granicama veličine jedne ličnosti, ali i padovima i porazima do kojih se može stizati na razne načine.

Program temeljen i vezan uz ličnost najpotpunije će odgovarati na mnoga pitanja, koja postavljaju mladi ljudi na satovima redovne nastave i ostalim kontaktima, s obzirom na to da su gurnuti u neželjeno i nesretno doba, koje žele shvatiti i nadomjestiti.

Ličnost, određenje, moguća definicija.

Metode upoznavanja ličnosti.

Biološki i socijalni čimbenici u formiranju ličnosti.

Suvremene teorije formiranja ličnosti.

Razne teorije ličnosti izlagat će se na temelju referata i samostalnoga rada učenika. U sklopu programa treba posjetiti sve institucije, koje se bave čovjekovim duševnim životom i formiranjem, liječenjem ili preodgojem čovjeka.

Najraniju dob upoznati u vrtiću, kao i psihologiju djetinjstva i prvih sedam godina života. Korisno bi bilo posjetiti dom u Nazorovoj ulici, gdje odrastaju djeca bez roditeljske ljubavi. U osnovnoj školi se treba upoznati s metodama otkrivanja djece sa smetnjama u govoru, sluhu, kretanju, učenju i postupcima rada s njima. Posjetiti jednu ustanovu, koja se bavi delinkventima.

Obraditi kriminalnu osobu uz posjet ustanovi, koja se bavi proučavanjem, gonjenjem, kažnjavanjem i čuvanjem kriminalaca, a također i proučavanjem i izobrazbom kadrova koji će to biti u stanju sve obaviti (Fakultet za kriminalistiku u Šimunskoj cesti).

Treba posjetiti i psihijatrijske ustanove, koje liječe duševno bolesne osobe svih dobi, od dječje psihijatrije do gerijatrije (Centar za autizam, odjele za narkomaniju, alkoholologiju i druge ovisnosti, itd.).

Analizirati neke istaknute osobe iz znanosti, umjetnosti, športa i politike, po izboru samih učenika, a putem njihova samostalnoga rada. Također obraditi neke čuvene a negativne osobe iz povijesti, književnosti i filma - opet po izboru učenika (Hitler, Staljin). Za referate koristiti knjige Dražena Neimarevića - Umjetnici tamnog sjaja i po knjizi Tragedija genija, o genijalnim slikarima, piscima - duševnim bolesnicima.

Na kraju upoznati se s metodama kojima raspolaže moderna psihološka znanost. Zato treba provesti testiranje inteligencije te rješavanje raznih testova ličnosti u užem smislu (neurotske crte itd.), a u Zavodu za profesionalnu orijentaciju treba vidjeti kako izgleda kompletna psihološka obrada prije odabira buduće profesije.

SOCIOLOGIJA

A. SVJETSKE RELIGIJE

I. CILJEVI I ZADAĆE PREDMETA:

Izborni predmet iz sociologije pod nazivom Svjetske religije predlaže se izvoditi u općim gimnazijama u jednoj godini. Cilj mu je proširivanje znanja i opće kulture iz područja religije i zadovoljenja duhovne radoznalosti učenika za objašnjenja i izvorišta pojedinih religija, s njihovom povezanošću u kulturnom okruženju u kojemu su nastale.

II. PROGRAMSKA GRADA

1. Hinduizam

- Razvoj hinduske religije,
- Hinduski bogovi,
- Osnovni pojmovi sadržaja hinduizma,
- Karma i dharma: hinduska etika,
- Hinduski kult i blagdani.

2. Religija Gurua, vjera Sihha

- Zlatni hram,
- Đainizam,
- Dainska vjerovanja,
- Hramovi i kućna svetišta.

3. Budizam

- Značenje Budhina nauka,
- Nirvana tamo gdje žudnja prestaje,
- Budhisti Zapada,
- Širenje budhizma.

4. Kineska religija

- Značenje kineske religije (osnovni pojmovi),
- Konfucijanizam,
- Mudraci kineske religije.

5. Japanska religija

- Šintoizam (osnovni pojmovi nauka),
- Šintoistički obredi,
- Japanski budhizam.

6. Judaizam

- Osnovni pojmovi nauka,
- Mojsije,
- Talmud,
- Židovska filozofija (osnovni pojmovi).

7. Islam

- Islamska religija (osnovni pojmovi nauka),
- Kur'an,
- Islamski zakon,
- Jedinstvo i raznolikost islama.

8. Kršćanstvo

- Kršćanska vjerovanja,
- Biblija,
- Kršćansko bogoslužje,
- Glavne struje kršćanstva,
- Raširenost kršćanskoga nauka,
- Slijedbe.

9. Svijet duhova

- Afričke religije,
- Ego Lube,
- Zulu,
- Kršćanstvo i primitivne religije.

III. DIDAKTIČKE UPUTE

Predmet se ostvaruje na temelju učeničkih domaćih radova u kojima su obrađene pojedine teme. Preporučuje se rasprava o iskustvima i spoznajama učenika ili raspravljanja o informacijama, koje o pojedinim temama imaju iz drugih izvora.

LITERATURA:

1. Kršćanska sadašnjost: Religije svijeta,
2. H. L. Borhes: Što je budhizam,
3. M. Hamidullah: Uvod u islam,
4. D. Pajin: Smrt i reinkarnacija.

B. PROSTORNO UREĐENJE I ZAŠTITA OKOLIŠA

I. PROGRAMSKA GRAĐA

NAZIV SADRŽAJA I NAJZNAČAJNIJI POJMOVI

- prostorni planovi,
- osnovni pojmovi,
- ciljevi i zadaće prostornoga planiranja,
- zakonske osnove izrade prostornih planova.

OSNOVNI POKAZATELJI O URBANISTIČKOM PLANIRANJU I PROSTORNIM PLANOVIMA

- Općine i županije i njihova uloga u zaštiti i promicanju kakvoće okoliša.
- Prostor i zemljište kao činitelji urbanističkoga planiranja.

- Geografske predispozicije (reljefno - geološke, klimatske, hidrološke i sl.) u izradi prostornih planova i zaštiti čovjekova okoliša.
- Imovinsko-pravna problematika (nacionalizacija, eksporrijacija, položajna renta i sl.).
- Urbanističko planiranje novih gradova i gradskih četvrti.
- Plan namjene površina (stambene, rekreativne, šumske, pješačke, prometne i sl.), odraz zahtjeva zaštite te promicanja čovjekova okoliša.
- Građevinska područja i parcele te pripremanje zemljišta za gradnju novih četvrti i objekata.
- Prostorno planiranje industrijskih zona (posebni ekološki, tehnološki i gospodarski zahtjevi).
- Urbanističko planiranje i saniranje starih gradova i gradskih četvrti i njegova uloga u očuvanju ambijentalnih vrijednosti.
- Ekološka i gospodarska načela izrade prostornih planova općina.
- Prostorno planiranje ruralnih područja (kategorije površina, uzroci i posljedice prenamjena, egzodus i depopulacija).

OSNOVNI POKAZATELJI O REGIONALNIM I ŽUPANIJSKIM PROSTORNIM PLANOVIMA

- Prirodnogeografske i demografske pretpostavke razvojnih pravaca (poljoprivreda, stočarstvo, rudarstvo, industrija, promet, turizam),
- okosnice, žarišta i težišta prostorenoga razvoja regije ili države s isticanjem prednosti i nedostataka monocentričnoga i policentričnoga razvoja i ekoloških posljedica,
- urbana mreža regije i države
- odraz povijesnoga i političkoga razvoja (objasniti pojmove: gradovi po stupnju centraliteta, trabanti, dormitorij i sl.),
- razvojna kretanja (u skladu ili mimo planerskih odredbi) i njihov utjecaj na demografske i socijalne tijekove (depopulacija, egzodus, koncentracija, dnevna kretanja),
- promet i njegova uloga u ostvarivanju planerskih ciljeva, funkcioniranju gospodarskih sustava i planerskih opredjeljenja (gradski promet, tranzitni promet, prometala i sustavi, prometnice, ustrojenost i sl.).

POREMEĆAJI KAKVOĆE OKOLIŠA SUVREMENA POJAVA GLOBALNIH RAZMJERA SLOŽENI UZROCI I POSLJEDICE

- Porast stanovništva u nesrazmjeru s prostornima mogućnostima Zemlje, država ili regija,
- nužno povećanje poljodjelske proizvodnje i njezin pojačani utjecaj na ugrožavanje kakvoće okoliša (umjetna gnojiva, pesticidi i ostala kemijska sredstva, način obrade, ugrožavanje tla, erozija tla i sl.),
- povećanje industrijske proizvodnje i proizvodnje, odnosno potrošnje raznolikih energenata
- čimbenici napretka, ali i ugrožavanja kvalitete okoliša (emisije, imisije, toplinsko onečišćenje, prašina, buka, radioaktivnost, otpad, odlagališta, rudnici, ugrožavanje pejzažnih osobitosti i sl.).

UGROŽENI ELEMENTI ČOVJEKOVA OKOLIŠA

- Ugrožena kakvoća voda (otpadne tvari, toplinsko opterećenje, eutrofikacija, pročišćavanje otpadnih voda i uređaji za pročišćavanje, zakonske obveze pročišćavanja),
- narušena kakvoća morskih voda (na primjeru Sredozemlja i Jadranskog mora),
- opasnost od ugrožavanja rijeka i podzemnih voda (na primjeru Save ili rijeke u užem zavičaju, odnosno podzemnih voda u regiji i vrela iz kojih se žiteljstvo opskrbljuje vodom),
- opasno ugrožavanje kakvoće zraka (na općim primjerima iz svijeta i naše zemlje te zavičajne regije ukazati i obraditi problematiku onečišćenja zraka (emisije, imisije, granične vrijednosti, zakonske odredbe i sl.),
- velike količine otpada odraz stupnja razvoja, ali i ugroženosti čovjekova okoliša (prikupljanje, odlaganje, recikliranje, sekundarne sirovine i sl.),
- ugrožene biljne i životinjske vrste i način njihove zaštite.

PRIRODNA I KULTURNO-POVIJESNA PODRUČJA - NUŽNOST NJIHOVE ZAŠTITE

Zadane nastave:

- razvijati sposobnost shvaćanja važnosti prostornoga uređenja i uloge prostornih planova u racionalnom korištenju prostora i zaštiti čovjekova okoliša,
- osposobljavati učenike za aktivno sudjelovanje u raspravama o prostornim planovima,
- razvijati svijest kod učenika da je:
 - suvremeno društvo suočeno sa sve bržim nestajanjem ravnoteže između prirodnih sustava za održavanje života i potreba čovječanstva,
 - kriza i degradacija okoliša obuhvaćaju sva živa bića, cjelokupni biljni svijet, čitav sustav u kojemu živimo i sve države, velike i male, razvijene i nerazvijene,
 - čovjek industrijskoga doba upustio se u zastrašujući samoubilački rat s prirodom, u kojemu se uništavaju golemo prirodna bogatstva, istrebljuju brojne vrste biljaka i životinja, rijeke i jezera osuđuju na prijevremenu smrt i iscrpljuju velike rezerve čistoga zraka i vode, a planet Zemlja se vrlo brzo pretvara u "kantu za smeće",

- učenici trebaju dobiti osnovna znanja o biološkim, prirodnim i društvenim osobinama okoliša koji ih okružuje,
- svaki je čovjek jedinka, dio globalnoga okoliša i globalno razmišljanje mora zamijeniti usko lokalno i nacionalno,
- uočavanjem i rješavanjem krize vlastitoga okoliša možemo se uključiti u poboljšavanje jednoga od najvećih svjetskih problema.

II. DIDAKTIČKE UPUTE

Program se može ostvarivati u jednoj i u dvije godine tako da ga nastavnik ponudi učenicima u cjelini, a kad se oni opredijele za taj izborni predmet, nastavnik će napraviti razradu po godinama. Dubinu izlaganja ovih tema ostavljamo slobodi nastavnika i izraženom zanimanju učenika za pojedine teme.

LITERATURA:

1. M. Matas, V. Simončić, S. Šobot, Zaštita okoliša danas za sutra, "Školska knjiga", Zagreb, 1992.
2. Revija za sociologiju: I. Cifrić, Društvo i ekološka kriza
3. Revija za sociologiju: I Rogić, Stanovati ili biti

NAPOMENA:

U sklopu nastave zemljopisa, kao izborni program mogu se obrađivati i teme:

1. GEOMORFOLOGIJA,
2. KLIMATOLOGIJA,
3. HIDROGRAFIJA.

Moguće je obrađivati i geografske osobitosti općine, regije ili županije u kojoj se škola nalazi, s geografskoga ili sociološkoga stajališta.

FILOZOFIJA

S obzirom na to da su za redovni program filozofije u nazivima predložena ravnopravno tri programa, ako se neki učenici žele u izornoj nastavi baviti temama iz filozofije, moguće je da predmetni profesor predloži jedan od

programa ili njihovu kombinaciju prema interesima učenika. Pripadajuća literatura, koja je predložena za redovni program, odgovarajuća je i za izborni.